

Esen, M., E. Çil & İ. Çetinkaya (2023). "Üniversite Tercih Süreçlerini Etkileyen Faktörler Bağlamında Ebeveynlik Tarzı ve Bilinçli Farkındalık İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, Özel Sayı 2, 36-57

Doi: 10.55775/ijemi.1246586

<https://dergipark.org.tr/en/pub/ijemi>

Başvuru Tarihi/Received Date: 02.02.2023 Kabul Tarihi/Accepted Date: 12.10.20223

Araştırma Makalesi/Research Article

Üniversite Tercih Süreçlerini Etkileyen Faktörler Bağlamında Ebeveynlik Tarzı ve Bilinçli Farkındalık İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*

Doç. Dr. Murat Esen, ORCID: 0000-0003-2434-6586, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Kırgızistan; muratesentr@gmail.com

Ebru Çil (Doktora Öğrencisi), ORCID: 0000-0002-8748-3548, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Türkiye; ebru1901@gmail.com

İrem Çetinkaya (Doktora Öğrencisi), ORCID: 0000-0002-6927-1680, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Türkiye; irem.cetinkaya@hotmail.com

The Relationship between Parenting Style and Mindfulness in the Context of the Factors Affecting the University Preference Process: A Study on University Students

Üniversite Tercih Süreçlerini Etkileyen Faktörler Bağlamında Ebeveynlik Tarzı ve Bilinçli Farkındalık İlişkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

Abstract

Among the factors that affect the life of human beings from the moment they are born, there is a great importance of the family, especially the mother and father. Families play a role directly or indirectly in the process of individuals getting to know the world and discovering themselves. At a young age when we take the first socialization steps, thoughts about choosing a profession begin with the effect of parents. This choice is one of the first steps in career targeting. Although career steps seem to be individual, they are affected by the environment, socio-economic factors, especially the family. Individual development and awareness level also affect our career attitudes. Recognizing one's past lives and remembering them instantly in possible situations shows that mindfulness has developed. In other words, it is the situation in which the individual who makes career goals makes sense of his feelings, experiences and ideas by blending them with himself. Therefore, in this study, it was aimed to investigate whether the parenting styles of the mother and father have effects on the mindfulness of individuals. In the research, intentional sampling method was applied; Survey method was also selected to collect data. In the research conducted with 339 university preparatory class students, the parenting style scale of Sümer and Güngör (2000) and the mindfulness scale developed by Brown and Ryan (2003) and adapted to Turkish by Özyeşil et al. (2011) were used. With the exploratory factor analysis method, parenting style is divided into two main dimensions: strict supervision/control and acceptance/interest. Taking into account the medians of the two dimensions, four basic child-rearing styles (authoritarian, understanding / authoritarian, permissive/pampering, and permissive/negligent) were established. The procedures were carried out separately for the mother and father and the social roles of the two parents were taken into consideration. In the second stage, the effects of parenting style dimensions and parenting style dimensions on mindfulness were examined and discussed by structural equality analysis method and suggestions were made for future studies.

Keywords: University Preference, Mindfulness, Parenting Styles

Jel Classification: 120, 121, 123

Özet

İnsanoğlunun doğduğu andan itibaren hayatını etkileyen faktörler arasında ailenin özellikle de anne ve babanın büyük önemi bulunmaktadır. Bireylerin dünyayı tanıma ve kendini keşfetme sürecinde doğrudan ya da dolaylı olarak aileler rol oynamaktadır. İlk sosyalleşme adımlarını attığımız küçük yaşlarda ebeveynlerin de etkisi ile meslek seçimine yönelik düşünceler başlamaktadır. Bu seçim kariyer hedeflemenin ilk basamaklarından biri olarak yer alır. Kariyer adımları bireysel olarak gözükse de çevreden, sosyo-ekonomik faktörlerden özellikle aileden etkilenmektedir. Bireysel gelişmişlik ve farkındalık düzeyi de kariyer tutumlarımızı etkilemektedir. Kişinin geçmiş yaşantılarını fark etmesi ve olası durumlarda anlık olarak hatırlaması bilinçli farkındalığının geliştiğini göstermektedir. Yani kariyer hedeflemesi yapan bireyin duygu, yaşanmışlık ve fikirlerini kendi ile harmanlayarak anlamlandırması durumudur. Dolayısıyla bu çalışmada anne ve babanın ebeveynlik tarzlarının bireylerin bilinçli farkındalıkları üzerine etkilerinin olup olmadığı araştırılmak istenmiştir. Yapılan araştırmada kasti ve kolayda örnekleme yöntemleri birlikte uygulanmış; veri toplamak için de anket yöntemi seçilmiştir. 339 üniversite hazırlık sınıfı öğrencisiyle gerçekleştirilen araştırmada, Sümer ve Güngör (2000) ün ebeveynlik stili ölçeğiyle Brown ve Ryan (2003) tarafından geliştirilen ve Özyeşil vd.'nin (2011) Türkçe'ye uyarladığı bilinçli farkındalık ölçeğinden yararlanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi yöntemiyle ebeveynlik stili sıkı denetim/kontrol ve kabul/ilgi olmak üzere iki ana boyuta ayrılmıştır. İki boyutun medyanları göz önünde bulundurularak dört temel çocuk yetiştirme stili (otoriter, anlayışlı/otoriter, izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkar) oluşturulmuştur. Yapılan işlemler anne ve baba için ayrı ayrı gerçekleştirilmiş olup iki ebeveynin toplumsal rolleri göz önünde bulundurulmuştur. İkinci aşamada ise ebeveynlik stili boyutları ve çocuk yetiştirme stili boyutlarının bilinçli farkındalık üzerindeki etkisi yapısal eşitlik analizi yöntemiyle incelenerek tartışılmış ve gelecek çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Tercih, Bilinçli Farkındalık, Çocuk Yetiştirme Stilleri

JEL Sınıflandırması: 120, 121, 123

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışmada, araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulduğu yazarlar tarafından taahhüt edilmektedir.

Yazar Katkı Oranları: Birinci yazarın katkı oranı %40; İkinci yazarın katkı oranı %30; Üçüncü yazarın katkı oranı %30.

Çıkar Beyanı: Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

* Bu çalışma, 17-19 Kasım 2022 tarihinde düzenlenen Uluslararası Girişimcilik ve Sosyal Bilimler Kongresinde yapılan sunumun araştırma makalesine dönüştürülmüş halidir.

1. Giriş

Kökünü Fransızca olan “carriere” sözcüğü kariyer olarak dilimize geçmiştir. Çalışma hayatında kişinin deneyim kazanması ve ilerlemesi anlamına gelmektedir (Bingöl, 2006, 284-285). Kariyer, bireyin hem kişisel çıkarları ve tatmini ile hem de içinde bulunduğu örgütün hedefleri ile ilintilidir. Kariyer hedefi denildiğinde ilk olarak aklımıza meslek seçimi gelmektedir. Kariyer süreci birikimli olarak ilerlemektedir ve doğumdan başlayarak ilerler. Mesleki gelişim denildiğinde kariyer kavramı genelde akla gelse de kişilerin hayatının parçası değil bütünü oluşturur (Kuzgun, 2003; Özyürek, 2013). Genç yetişkinlerin hayatındaki en önemli kararlardan biri kariyer seçimidir. Günümüzde belirsizlik ve değişkenliğin artması ile bireylerin kariyer ve meslek seçimi daha zorlu bir süreç haline gelmiştir (Nota, Ginevra & Soresi, 2012). Meslek seçerken bireyler yalnızca kendi istekleriyle hareket etmemekte bulunduğu sosyal çevreden ve ebeveynlerinden etkilenmektedir. Meslek seçerken birey kendi özellikleri ile uyumlu ve kendisini tatmin edecek mesleğe yönelmelidir. Bu süreçte beklenen durum bu şekildedir. Fakat hayata dair ilk izlenimler ve amaçlar ailede oluşur ve etkileyen çekirdek çevre ebeveynlerdir (Demirel, Demirel & Düşükcan, 2012). Bu bilgiler doğrultusunda araştırma kariyer basamağının ilk aşaması olan üniversite seçiminde ebeveynin etkisini ve bireyin bilinçli bir şekilde yapıp yapmadığını incelemektedir.

Önceki araştırmalarda çocuk yetiştirme stillerini, bireyin akademik başarısı, kariyer gelişimi, bilgi ve gelişmişlik düzeyi ve psikolojik faktörleri göz önünde bulundurularak incelenmiştir (Levy, 1966; Buri, Louiselle, Misukanis ve Mueller, 1988; Kuzgun, 1991; Yavuzer, 1994; Steinberg ve diğerleri, 1994; Spera, 2005; Gagnon ve diğerleri, 2014; Büyükeskil, 2021). Bilinçli farkındalıkla ilgili yapılan üniversite seçimi ve kariyer araştırmaları ise üniversiteye uyum süreci (Mettler, Carsley, Joly, & Heath, 2019; Tarrasch, 2019; Fino, Martoni ve Russo, 2021) ve kariyere odaklanma evresi (Galles, Lenz, Peterson ve Sampson Jr., 2019; Asthana, 2021) olarak iki temada incelenmiştir. Üniversite tercih süreciyle alakalı çocuk yetiştirme stilleri ve bilinçli farkındalık değişkenleri açısından yeterli bir çalışma bulunamamıştır.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen araştırmanın amacı, anne ve babanın ebeveynlik tarzlarının bireylerin bilinçli farkındalıkları üzerine etkilerinin olup olmadığı araştırmaktır. Yapılan araştırmada ebeveynlik tarzı (kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol) dört ana gruba ayrılarak çocuk yetiştirme stilleri (otoriter, anlayışlı otoriter, izin verici/şımartan, izin verici/ihmalkar) oluşturulmuştur. Ebeveynlik tarzı ve çocuk yetiştirme stilleri anne ve baba açısından ayrı ayrı incelenmiştir. Araştırma sonucunda otoriter ebeveynlerin bireyin bilinçli farkındalığı üzerinde olumsuz etkisi bulunurken izin verici/şımartan ebeveynlerin bireyin bilinçli farkındalığı üzerinde önemli bir seviyede olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Araştırma sonunda özellikle z kuşağının bilinçli bireyler olarak karar verme sürecinde ailenin izin verici/şımartan (yüksek kabul/ilgi, düşük sıkı denetim/kontrol) çocuk yetiştirme stiline önemi açıklanmıştır. Kelime olarak “şımartan” yerine “özgürleştirici” olması gerektiği savunulmuştur.

2. Ebeveynlik ve Kariyer

Çocuğun kendini fark ettiği, rollerini üstlenmeye başladığı, sosyal ilişkiler kurduğu ve mesleki farkındalıkları kazandığı ilk yer ailesidir. Kariyer adımları bireysel olarak gözüke de çocuğun kendi tercihlerini seçmesinde ebeveynin etkisi ve rolü bulunmaktadır. Lise seçimi ile başlayan bu adımlar kişinin ergenlik döneminde kritik zamanlara denk gelmektedir. Ailenin bu süreçte olumlu ya da olumsuz müdahaleleri doğrudan ya da dolaylı olarak lise seçimini ve kariyer tercihlerini etkilemektedir (Bacanlı, Eşici, & Özünlü, 2013). Meslek seçimini etkileyen diğer faktörler; yetenek, ilgi, değer, aile, çevresel (Savickas, 1991; Kuzgun, 2004), yasalar, ekonomik düzey, ülkenin yönetim şekli, şanstın (Korkut-Owen, 2008) ve biyolojik (cinsiyet yaş vb.) (Super & Knasel, 1981) faktörlerdir (Korkut-Owen ve diğerleri, 2012).

Bu doğrultuda birey meslek ve kariyer seçiminde kişisel özellikler, mikro çevre ve makro çevreden doğrudan ya da dolaylı birçok faktörden etkilenmektedir. Çocukluktan itibaren bireyin kişilik gelişimi için ebeveyn stili önemlidir. Bireylerin farklılıklarının bir sebebi de ebeveyn stillerindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Çocuk yetiştirme ile ilgili araştırmalar uzun zamandır yapılmaktadır.

Baumrind (1966) ebeveynlerin otoriter merkezli yetiştirme tarzını eleştirmiştir. Özgürlük ile kontrol arasındaki ilişkiyi temel araştırma konusu olarak ele almıştır. Otoriter ebeveynlik tarzından çok demokratik, otoriter ve izin verici olarak üç boyuta ayırmış ve sonradan aşırı koruyucu boyutu ekleyerek ele almıştır (Kuzgun, 1991; Yavuzer, 1994; Levy, 1966). Otoriter ebeveynlerin yetiştirdiği çocukların üzerinde ailenin yarattığı baskı kendi isteklerine göre kariyer seçimi yapma isteğini hemen bastırmaktadır. Bu tutumun sonucunda bireyde çekingenlik, duygu ve düşüncelerini rahat ifade edememe ve otoritenin olmadığı durumlarda ise aykırı davranışlar gelişebilmektedir. Ebeveynler koşulsuz şartsız çocuğun kurallara uymasını beklemektedir. İzin verici boyuta baktığımızda, Maccoby ve Martin'in (1983) bu ebeveynleri ilgisiz ve ihmalkar olarak nitelediğini görmekteyiz. Bu şekilde yetişen çocukların akademik anlamda diğerlerine göre başarısının daha düşük olabileceği ve dürtü kontrolünün zayıf olacağı düşünülmektedir (Kuzgun, 1991). Aşırı koruyucu tutumda ise çocuğun olgunlaşmasını engelleyecek bir düzeyde bağlılık ve bekleştirme bireyin sosyal ilişkilerini zedelemektedir. Bu tutum sergileyen ailelerin çocuklarında düşük girişimcilik, daha az risk alma isteği ve kendine güvenden yoksunluk görülmektedir. Yapılan birçok araştırma, otoriter bağlanma stiline çocukta olumsuz sonuçlara yol açtığını, demokratik-denge stiline ise olumlu etkileri olduğunu saptamıştır. Demokratik-denge stilinde özsaygınlık, özdenetim, sorumluluk duygusu ve kariyer gelişimine olumlu etkileri olduğu çalışmalarda görülmektedir (Buri, Louiselle, Misukanis ve Mueller, 1988; Spera, 2005; Gagnon ve diğerleri, 2014).

Yapılan çalışmalarda ebeveynlik boyutları dört temel boyut üzerinde durulmuştur. Bu dört temel boyut Standford Üniversitesi'nde Maccoby ve Martin (1983) tarafından oluşturulup, Baumrind'in (1966) çalışmasındaki ebeveynlik boyutlarını iki alt gruba ayırarak geliştirmişlerdir. Ebeveynliği, ebeveynin çocuğuna yönelik kabulü ve talepkârlığı boyutları bakımından incelemişlerdir. Bu doğrultuda Baumrind'in tipolojisindeki izin verici ebeveynlik boyutu ikiye ayrılmıştır. Bunlar; izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkardır.

Çocuk yetiştirme stillerini ölçmek amacıyla, Kuzgun (1972) tarafından "Ana Baba Tutum Envanteri" geliştirilmiştir. Buna ek olarak Le Compte, Le Compte ve Özer (1978) tarafından ise "Aile Tutumunu Araştırma Ölçeği" kültürel değerlerle harmanlanarak geliştirilmiştir. Her iki araştırmada da Maccoby ve Martin'nin (1983) dört boyutunu içermeyen boyutlar elde edilmiştir. Şekil birde Baumrind'in çalışmasını temel alan Maccoby ve Martin'in (1983) yaptığı sınıflandırmanın dört boyutu gösterilmektedir (Yılmaz & Çağlayan, 2018).



Şekil 1: Kabul/ilgi ve Denetleme Değişkenlerinin Ortancaları ile Belirlenen Dört Grup Ebeveynlik Stili

Ebeveynlerin yetiştirme tutumuna, ebeveynin kendi gelişmişlik ve bilgi düzeyi kariyer farkındalığını etkilemektedir. Ebeveynin bilgi düzeyi düşük olduğunda çocuklarını yanlış yönlendirebilmektedir. Ayrıca çocuklarının yetenek ve ilgilerini tam olarak fark etmediklerinde gerçek anlamda destek olamayacak ve bunun gizli kalmasına neden olacaklardır. Buna ek olarak toplumun yarattığı değerlere odaklanan ailelerin çocuklarında kıyaslama ya da baskı sebebiyle kariyer gelişimi olumsuz etkilenebilir ve utanç, aşırı rekabet gibi olumsuz duygulara neden olabilmektedir (Bakır & Büyükköse- Kavas, 2021).

Çocuk yetiştirme stilleri ebeveyninin tutumu, geliri, eğitim düzeyi ve yaşadığı toplumun kültüründen etkilenmektedir (Spera, 2005). Batı ülkelerinde anne baba tutumları üzerine yapılan çalışmalarda çocuk üzerindeki etkisi psikolojik gelişimi çoğunlukla etkilediği görülmüştür fakat ülkelere göre ve kültürle göre değişim göstereceği için genelleme yapmak yanlış olmaktadır. Steinberg ve diğerleri (1994), Asya kökenli Amerikalı çocuklarda yetkeci anababalık tarzının demokratik/dengeli tarza oranla, 'psikolojik uyum' ve 'akademik başarı'yla daha yüksek düzeyde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Ebeveyn tutum ve davranışları kültürel bağlamda değişeceği için çocuk üzerindeki yansıması da farklı olacaktır (Darling & Steinberg, 1993; Chao, 1994). Batı ülkelerinde yaşayan insanlar perspektifinden bakıldığında korumacı anne-baba tutumu olumsuz yönde etkilediği görülmekteyken, Türkiye özelinde yapılan araştırmalarda olumlu olarak algılandığı bulunmuştur.

Bireyin anne ve baba tutumlarının etkisi yadsınamaz düzeyde olduğu düşünüldüğü için üzerine farklı çalışmalar da yapılmıştır. Karababa (2018) yaptığı çalışmada ön ergenlik dönemindeki bireylerin umut düzeylerinin ebeveynlik stilleri ile ilişkisini incelemiştir. 680 kişi ile yapılan çalışmada umudun proaktif ebeveynlik, olumlu pekiştirme, samimi ilişki ve destekleyici yaklaşım ebeveynlik stilleri ile pozitif yönde; düşmanlık, düşük kontrol ve fiziksel kontrol ebeveynlik stilleri ile ise negatif yönde anlamlı ilişki içinde olduğu yönünde bulgular elde etmiştir.

Yakın geçmişte üniversite öğrencilerine "Young Ebeveynlik Ölçeği" ile yapılan çalışmada dürtüsellik ile ebeveynlik biçimlerinin flört şiddetine yönelik tutumu incelenmiştir (Büyükeskil, 2021). Bu çalışmada Büyükeskil (2021), bireylerin cinsiyet fark etmeksizin hem fiziksel hem de psikolojik şiddet uygularken ebeveyn tutumlarından etkilendiklerini ortaya koymuştur. Erkeğin psikolojik şiddet eğilimi ile cezalandırıcı baba ebeveynlik biçimi pozitif yönde yorumlanmıştır. Kadına bakıldığında ise aşırı koruyucu ve başarı odaklı baba biçimi pozitif yönde iken anneye bakıldığında tersi görülmektedir. Anne ve babanın tutumu aynı yönde olsa bile bir ebeveynin yarattığı etki ile diğerinin etkisi aynı olmayabileceği savunulmuştur.

3. Bilinçli Farkındalık

Bilinçli farkındalık kavramı çok eski bir kökene sahip bir kavramdır. Bilinçli farkındalık (mindfulness) kelimesi Budist dilinden İngilizce'ye "sati" kelimesiyle geçmiştir. Sati kelimesi ise anlam bakımından farkındalık, dikkat ve hatırlama kavramlarının bütünleştirilmiş halidir (Germer, Siegel, & Fulton, 2013). Bilinçli farkındalıkta dikkat, belli deneyimler doğrultusunda hassasiyet gösterdiğimiz odaklanma sürecidir (Germer, Siegel, & Fulton, 2013; Özyeşil, Arslan, Kesici, & Deniz, 2011). Hatırlamak ise geçmişte yaşamak değil, geçmiş deneyimlerin yargısız ve kabullenilmiş bir şekilde mevcut deneyime aktarmaktadır (Özyeşil, Arslan, Kesici, & Deniz, 2011). Ayrıca araştırmalarda bilinçli farkındalık, önyargısız ve nesnel bakış açısıyla kasıtlı şekilde dikkat vermek olarak tanımlanmıştır (Ali, 2020; Azila-Gbette, Mensah, Atatsi, & Abiemo, 2021). Bu tanımlar doğrultusunda bilinçli farkındalık, geçmiş ve şu anki deneyimlerin etkileşimli, önyargısız ve objektif şekilde dikkati yönlendirme olarak tanımlanabilir.

Tanımlamaların ötesinde bilinçli farkındalık önyargı, dikkat, hatırlama ve nesnellik kavramlarına ek özellikleri de bulunmaktadır. Çok sayıda araştırmacı bilinçli farkındalığın özelliklerini farklı açılardan incelemiştir. Germer, Siegel ve Fulton'a (2013) göre bilinçli farkındalığın sekiz özelliği bulunmaktadır. Bu özelliklere göre bilinçli farkındalık; kavramsal olmayan, şimdiye odaklı, yargılayıcı olmayan, kasıtlı, katılımcı gözlemi gerektiren, sözel olmayan, keşfe dayalı ve özgürleştiricidir. Bilinç farkındalık, düşünce süreçlerimizden bağımsız olarak gerçekleşen farkındalıktır. Bu özelliğinden dolayı kavramsal değildir. Ayrıca geçmiş zamanda yaşadıklarımızın anlık olarak fark etmemiz, bilinçli farkındalığın o andaki zamanda gerçekleştiğini göstermektedir. Aynı zamanda birey kasıtlı olarak bilinçli farkındalığı bir süreklilik haline getirip şimdiki zamanda dikkatini farkındalığa yoğunlaştırabilir. Bilinçli farkındalık bireyin duygu, düşünce ve deneyimlerini tarafsız bir bakış açısıyla değil, kendini katarak anlamaktır. Birey farkındalığı sağlarken algısının ötesini keşfeder, zihninde kelimeler ortaya çıkmadan farkındalığı anlamlandırır ve kendisini "koşullu ıstıraptan" kurtararak özgürleştirir. Baer ve diğerleri (2006) tarafından yapılan çalışmada ise bilinçli farkındalık ölçekleri faktör analizi metoduyla incelenerek bilinçli farkındalığın beş özelliği tespit edilmiştir. Bu beş özellik; farkındalıkla hareket etme, yargılamama, tepki vermeme, deneyimleri betimleme ve gözlemdir. Ali (2020) ise, duygusal boyutunu ön plana çıkararak bilinçli farkındalığın kendini severek oluşabileceğini ifade etmiştir. Kendini sevmenin koşullu ıstıraptan bireyi kurtardığını, böylece bireyin yaşanılanları daha açık bir şekilde ele aldığını belirtmiştir. Bireyin kendini ve çevresini kusurlu olduğunu fark ettiğini ve bu özelliğinden dolayı yargılayıcı olmadığını açıklamıştır. Ayrıca bilinçli farkındalığa sahip bireyin her anını bilinçli bir şekilde gözlemlediğini dolayısıyla Ali'nin bilinçli farkındalık açıklamalarının kasıtlı, şimdiye odaklı ve katılımcı gözlemi özelliklerini karşıladığı görülmüştür. Benzer şekilde Chambers, Gullone ve Allen (2009), bilinçli farkındalık ve duygu yapılarının birleştirmeyi amaçlayan araştırmasında ise farkındalık sürecinde dikkatli duygu regülatörlerinin farkındalığı arttırdığı bulunmuştur.

3.1. Bilinçli Farkındalık ve Üniversite Tercih/Kariyer İlişkisi

Üniversite tercihi öğrencilerin geleceğini etkileyen önemli bir karar sürecidir. Bu konu üzerinde yapılan araştırmalarda üniversite seçimi genellikle medya, internet, referans grupları üzerinden gerçekleştirilmiştir. Manoku (2016) araştırmasında yüksekokulların öğrencileri üniversitelerini tercih etmeleri için yapmış olduğu pazarlama uygulamalarının rolünü incelemiştir. Bu doğrultuda Manoku Arnavutluk'ta bulunan 17 kamu ve özel yüksekokulda 378 anket çalışması gerçekleştirmiştir. 28 bilgi kaynağından öğrencilerin seçimiyle dört kaynağın üniversite seçiminde etkili olduğu bulunmuştur. Bunlar; halkla ilişkiler, reklamcılık, referans grupları ve internet pazarlamacılığıdır. Fondevila-Gascón ve del Olmo-Arriaga (2012) ise üniversite seçim sürecini etkileyen etkenleri araştırmıştır. Araştırma sonunda üniversite seçimini en fazla etkileyen faktörlerin başında öğrencilerin öğretmenleri, özel ve rehber öğretmenleri gelmektedir. Referans açısından faktörlerin etkisi en fazladan en aza sıralandığında; aile, arkadaşlar, okul, arkadaşları, diğer aile dostları ve üniversitenin mezunlarıdır. Ziyaret bakımından okul ziyaretleri, sunumlar, kişisel olarak okulu ziyaret ve etkinlikler tercihi etkilemektedir. Kitle iletişim araçlarından da en fazla internet kullanılmıştır. Wiese, Jordaan ve Van Heerden'in (2010) çalışmasında

üniversite seçim sürecinde öğrencilerin kullanmış olduğu iletişim kanallarını araştırmıştır. Araştırma kapsamında 12 kanal seçilmiştir. Bunlar; okul ziyaretleri, kampüs ziyaretleri-açık günler, üniversite yayınları, üniversitenin websitesi, kampüs etkinlikleri, aile, mezunlar, lise öğretmenleri, ağızdan ağza pazarlama, radyo reklamları, tv reklamları ve gazete-magazin reklamlarıdır. 1241 öğrenciyle gerçekleştirilen çalışmada bu süreçte kadın öğrencilerin erkeklere nazaran daha fazla iletişim kanalı kullandığı bulunmuştur. Ayrıca etnik gruplar açısından bakıldığında siyahi öğrencilerin okulun web sitesinden, beyaz öğrencilerin ise kampüs ziyaretleri-açık günlerden daha fazla etkilendiği saptanmıştır. Nanath, Sajjad ve Kaitheri (2022) araştırmasında ise Covid-19 öncesi ve sonrası farklılıkları göz önünde bulundurularak üniversite seçimini etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Araştırma kapsamında hem birincil hem ikincil veriler kullanılmıştır. AHP yöntemi uygulanan araştırmada öğrenci üniversite tercihini etkileyen ve değişiklik olan parametrelerde maliyet, sıralama, e-öğrenme modunun varlığı ve öğrenci hayatı olduğu saptanmıştır.

Bilinçli farkındalık ve üniversite/kariyer odaklı çalışmalar ikiye ayrılmıştır. Bunlar; üniversiteye uyum süreci ve kariyere odaklanma evresidir. Üniversiteye uyum sürecinde bilinçli farkındalığı inceleyen araştırmalarda psikolojik etkenlere daha fazla odaklanılmıştır. Mettler, Carsley, Joly ve Heath'ın (2019) çalışmasında üniversiteye geçen öğrencilerin uyum sürecini incelemiştir. Bu kapsamda uyum sürecine etkileyen cinsiyet, öz yeterlilik, sosyal destek ve eğilimsel bilinçli farkındalığın akademik uyum, sosyal uyum, kişisel/duygusal uyum ve kuruma bağlılık değişkenleri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. 101 birinci sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilen anket çalışmasında bilinçli farkındalığın önemli ölçüde süreci olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Fino, Martoni ve Russo (2021) araştırmasında ise stres yoğunluğu yüksek olan tıp öğrencilerine odaklanmıştır. Araştırma kapsamında üniversite birinci sınıfı okuyan tıp lisans öğrencilerine ilk üç ayında bilinçli farkındalıkla alakalı ölçümler yapılmıştır. Bu ölçümler sonucunda öğrencilerin özellikle sınav zamanına yaklaştıkça uyku sorunlarının, psikolojik sorunlarının ve stres seviyesinin arttırdığı görülmüştür. Araştırma sonunda bilinçli farkındalığın öğrencilerin kaygı, stres problemlerini azalttığı, öz denetlemeye yardımcı olduğu saptanmıştır. Ayrıca araştırmacılar ileriki dönemlerde bilinçli farkındalığın baskı gibi etkenlerde öğrencilere öz denetlemeyi sağlayıp yaşamlarını kolaylaştıracağını öngörmüşlerdir. Benzer şekilde Tarrasch (2019) özel eğitim öğretimi ve danışmanlığı okuyan 45 yüksek lisans öğrencileri üzerinde araştırmasını gerçekleştirmiştir. Tarrasch'ın deneysel araştırmasında öğrencilere bilinçli farkındalığı oluşturmak amacıyla kurs verilmiş ve yılın başında anket doldurulması istenmiştir. İki sene süren kursun sonunda öğrencilerin yüksek seviyede bilinçli farkındalık geliştirdiği ve stres, uyku sorunlarının azaldığı görülmüştür.

Bilinçli farkındalık ve kariyer ana temalarında yapılan araştırmalarda bilinçli farkındalığın iş yaşamında refah seviyesinin arttırdığı bulunmuştur. Asthana (2021) çalışmasında işletme okullarında öğrencilere öğretilen iş analizi ve karar vermede bilinçli farkındalığın etkisini araştırmıştır. Bu kapsamda iş analizi ve karar verme sürecinde stresinde aracılık rolünün olup olmadığı da test edilmiştir. Araştırma olasılıklı kontrollü deney yöntemiyle yapılmış olup dört farklı okuldan 293 işletme öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda bilinçli farkındalığın iş analizi ve karar vermeyi yüksek oranda etkilediği bulunmuştur. Ayrıca stresin bu iki kavram üzerinde negatif yönde etkisi olduğu saptanmıştır. Bilinçli farkındalığın işletme öğrencisinin iş analizi yaparken ve karar verme sürecinde stres yaşamasını azalttığı görülmüştür. Galles, Lenz, Peterson ve Sampson Jr. (2019) tarafından yapılan çalışmada bilinçli farkındalık ve kariyer arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma kapsamında karar verme tarzı (düşünme-duygu karar verme ve iç-dış karar verme), olumsuz kariyer düşünceleri ve mesleki kimlik değişkenleri göz önünde bulundurulmuştur. Amerika'da gerçekleştirilen çalışma 258 lisans öğrencisiyle yapılmıştır. Araştırma sonunda bilinçli farkındalığı olan öğrencilerin daha az olumsuz kariyer düşünceleri olduğu ve mesleki kimlik anlayışlarının daha iyi olduğu saptanmıştır.

Bilinçli farkındalık üniversite öncesi, sürecinde ve sonrasında öğrencilerin yaşamını önemli ölçüde etkileyen bir faktördür. Bilinçli farkındalık yetkinliğine sahip öğrencilerin önceki araştırmalarda üniversiteye uyum ve kariyer kararları üzerinde olumlu yönde etkileri olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda bilinçli farkındalıkla üniversite seçimi öğrencinin yaşamında önem arz etmektedir. Bilinçli farkındalık öğrencinin geri kalan yaşamında hem öğrencilik, hem çalışan hem de bireysel olarak refahı etkileyen bir yetkinliktir. Bundan dolayı araştırma amaçlarından bir diğeri üniversite seçiminde bilinçli farkındalığın etkisi ortaya koymaktır.

4. Araştırma Yöntemi

4.1. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Yapılan araştırmada öğrencilerin üniversite deneyimiyle karşılaştıkları hazırlık bölümü öğrencilerini kapsamaktadır. Katılımcıların hazırlık sınıfı öğrencilerinden oluşmasının nedeni öğrencilerin farklı bölüm ve fakültelerden olup heterojen bir yapıyı ortaya koymasıdır. Ayrıca hazırlık sınıfının kariyer yolculuğunun ilk basamağı olup üniversite döneminin ilk yılını kapsamaması araştırma örnekleminin seçiminde göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmada örneklem yöntemi olarak da sürdürülebilirliği sağlamak ve zamandan tasarruf etmek amacıyla kasti ve kolayda örnekleme yöntemleri birlikte kullanılarak İzmir’de bir üniversitenin hazırlık sınıfı öğrencileri seçilerek toplam 818 öğrenciye anket dağıtılmış ve 339 öğrencinin gönüllü katılımıyla doldurulan anketler aracılığıyla veriler toplanmıştır.. Kasti örnekleme yöntemi tercih edilmesinin sebebi kariyer tercih sürecinin görece başlarında olması sebebiyle araştırma evreninin üniversite hazırlık sınıfı öğrencileri arasından seçilmesi nedeniyle kullanılmıştır.

4.2. Veri Toplama Araçları

Veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi seçilmiştir. Araştırma ölçeği üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Güngör’ün ebeveynlik tarzı ölçeği, ikinci bölümde Brown ve Ryan (2003) tarafından geliştirilen ve Özyeşil vd.’nin (2011) Türkçe’ye uyarladığı bilinçli farkındalık ölçeğinden yararlanılmıştır. Anketin son bölümünde araştırmaya katılanların demografik özelliklerine yönelik sorular bulunmaktadır.

4.3. İstatistiksel Analiz

Bu çalışmada kullanılan istatistiksel yöntem ve programlar bağlamında Açıklayıcı faktör analizi ve güvenilirliği tahmin etme yöntemlerinden biri olan Cronbach’s Alfa yöntemi için SPSS 23, doğrulayıcı faktör ve güvenilirlik testleri için ise AMOS 20 kullanılmıştır. Ayrıca hipotez testlerine ilişkin grup farklılıklarına yönelik t ve anova testleri ile regresyon ve korelasyon analizleri uygulanmıştır.

5. Bulgular

5.1. Tanımlayıcı Bulgular

Yapılan araştırmada katılımcıların %47’si kadın, %52’si erkek olup %1’lik kısmı cinsiyetini belirtmemiştir. Ayrıca yaş aralığı 18 ile 29 arasındadır. İlk kez üniversiteye kayıt olan öğrencilerin 18-19 arasında olduğu varsayılan anketi tamamlayanların %62’sini oluşturmaktadır. 20 yaşında olan katılımcı oranı %23, geri kalan katılımcılar ise %15’lik kısımda bulunmaktadır.

Tablo 1. Örneklem Özellikleri

Değişkenler		N	%
Cinsiyet	Kadın	160	47,2
	Erkek	176	51,9
	Belirtilmemiş	3	0,9
Yaş	18-19	208	60,8
	19-20	105	31
	21 ve üstü	21	6,2
	Belirtilmemiş	7	2
Fakülte	Mühendislik ve Mimarlık	160	47,1
	İktisadi ve İdari Bilimler	141	40,1
	Sosyal ve Beşeri Bilimler	15	4,5
	Turizm	10	3
	Diş Hekimliği	3	0,9
	Belirtilmemiş	10	2,9
Bu üniversiteyi tercih ettiğim için pişmanlık duyuyorum.	Katılıyorum	62	18,3
	Emin Değilim	171	51,8
	Katılmıyorum	97	29,4
	Belirtilmemiş	9	2,7
Bu bölümü tercih ettiğim için pişmanlık duyuyorum.	Katılıyorum	31	9,1
	Emin Değilim	102	30,1
	Katılmıyorum	199	58,7
	Belirtilmemiş	7	2,1
Üniversite tercihlerimi yaparken bilinçli bir tercih yaptığımı düşünüyorum.	Kesinlikle Hayır	17	5
	Hayır	26	7,7
	Emin Değilim	74	21,8
	Evet	135	39,8
	Kesinlikle Evet	67	19,8
	Belirtilmemiş	20	5,9

Araştırmada katılımcılara üniversite, bölüm ve tercih süreci hakkında sorular sorulmuştur. İlk olarak üniversite ve bölüm tercihlerinde pişmanlık duyup duymadığını ifade etmeleri istenmiştir. Katılımcıların %18'i üniversite tercihinden pişmanlık duyduğunu, %52'si kararsız kaldığını ve %29'u pişmanlık duymadığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu bölüm tercihinden pişmanlık duymadığını (%59) ifade etmiştir. Geri kalanı katılımcıların bölüm tercihinden pişmanlığı ise %30'u kararsız kaldığını, %9'u ise pişman olduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcılara üniversite tercihi yaparken bilinçli bir şekilde tercih yapıp yapmadığı sorulmuştur. Katılımcıların %13'ü bilinçli tercih yapmadığını, %22'si kararsız olduğunu ve %60'ı bilinçli bir şekilde tercih yaptığını ifade etmiştir. Araştırmanın sadece hazırlık sınıfı öğrencilerini içermesi ve dolayısıyla üniversite hayatına giriş aşamasında tercih ettikleri üniversite hakkında fazla deneyimlerinin olmaması üniversite tercihinde kararsız ifade vermelerini açıklayabilmektedir. Ayrıca bölüm tercihinde pişmanlık duyulmaması oranının yüksek çıkması katılımcıların seçtikleri bölümü isteyerek seçtiğini göstermektedir. Üniversite tercih sürecinin bilinçli bir şekilde yapılmasının yüksek oranda çıkması çoğunluğun bölüm tercihini isteyerek seçtiği ifadesini desteklemektedir.

Katılımcılara ayrıca yaptıkları tercihin ileri meslek seçiminde etkili olup olmadığı, çevresinde bulunan hangi referans grupların etkilendikleri sorulmuştur. Katılımcıların %47'si tercih ettiği bölüm ile ileride yapacakları mesleğin aynı şey olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadeye %32'siyle kararsız olduğu ve %21'iyle katılmadığı yanıtları verilmiştir. Katılımcıların %33'ü ileride okuduğu bölümden farklı bir meslekte çalışacağını düşündüğünü, %43'ü emin olamadığını ve %24'u bu ifadeye katılmadığını

belirtmiştir. Üniversite veya bölüm tercihinde en çok etkili olan referans grubunun ise abi/abla (%44) olduğu ortaya çıkmıştır. İkinci sırada ebeveynler (%28) olduğu; annenin %14,6, babanın ise %13,6 oranında etkili olduğu saptanmıştır. Üniversite veya bölüm tercihinde üçüncü sırada etkili olan referans grubu ise öğretmenler (%12) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların %8'i arkadaşlarından etkilendiğini belirtmiştir. Aynı oranda tercih yaparken kimseden etkilenmediğini (%8), sadece kendisinin isteğiyle bölümü seçen katılımcılar bulunmaktadır. Sonuç olarak katılımcıların çoğunluğu üniversite tercihinde seçtikleri bölümün ileride yapacakları meslek tercihiyle aynı olduğunu fakat gelecekte farklı bir mesleğe sahip olabilme ihtimalinde kararsız kaldıklarını belirtmiştir. Bu durum mesleğe göre bölüm seçtiklerini buna karşın gelecekte mesleği yapabilme durumlarının belirsizlik olduğunu göstermektedir. Ayrıca katılımcıların üniversite/bölüm tercihinde en çok etkilendiği referans grubunun ailesi olduğu, özellikle yaş olarak yakın olan aile üyelerinden abi/ablası olduğu görülmüştür.

5.2. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi

Ebeveynlik tarzı ölçeği 22 maddeden oluşmuş olup Güngör'ün (2000) ölçeğinden uyarlanmıştır. Ankette ölçek cevapları anne ve baba olacak şekilde ikiye ayrılmıştır. Analizde anne ve baba ayrı olarak hesaplanmıştır. Verilerin anne ve baba olarak ayrı olarak hesaplanması "çocuk yetiştirme" rollerinin her iki ebeveyn açısından farklı olarak ele alınmasından kaynaklıdır (Sümer & Güngör, 1999). Bundan dolayı anne ve babanın sorumluluk algısı ve rolleri göz önünde bulundurularak analizler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak cronbach alfa ve faktör analizi değerlerine bakılmıştır. Cronbach alfa analizi sonucunda genel olarak anne ölçeği 0,662, baba ölçeği ise 0,706 bulunmuştur. Faktör analizi açısından incelendiğinde anne ölçeğinin KMO değeri 0,926 olup iki faktörlü çözüm üretmiştir. İki faktörlü çözüm varyansın %49,7'sini açıklamaktadır. Baba ölçeğinin KMO değeri ise 0,924 olduğu saptanmıştır. Anne ölçeğinde olduğu gibi iki faktörlü çözüm üretip varyansın %50,4'ünü açıklamaktadır. Anne ve baba ölçeğinin ağırlıklı olan birinci faktörün kabul/ilgi değişkeni (sırasıyla %35,9 ve %35,5), ikinci faktörün ise sıkı denetim/kontrol değişkeni (sırasıyla %13,8 ve %15) olduğu saptanmıştır. Boyutların güvenilirlik katsayısına bakıldığında hem anne hem de babanın boyutlarının 0,70'den yüksek olduğu görülmüştür. Annenin kabul/ilgi boyutunun 0,908, sıkı denetim/kontrol boyutunun 0,856 olarak bulunmuştur. Babanın ise kabul/ilgi boyutunun 0,917, sıkı denetim/kontrol boyutunun 0,849 olup iç güvenilirliği fazlasıyla karşılamıştır.

Tablo 2. Anne Ebeveynlik Boyutları ve Ölçekleri

Faktör ve Ölçekler	Faktör Yüğü	Varyansın Açıklanma Oranı	Cronbach Alfa
Faktör 1 - Kabul/İgi		27,243	,908
Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşur	,738		
Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler verir	,752		
Sorunlarım olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olur	,769		
Sorunlarımı çözmemde destek olur	,779		
Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenirim	,716		
Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz yoktur	,764		
Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederim	,658		
Onunla birbirimize çok bağlıyız	,747		

Onun düşüncelerine ters gelen bir şey yaptığımda suçlamaz	,417		
Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlar	,703		
Hiçbir zaman benim ne hissettiğimle ya da ne düşündüğümle gerçekten ilgilenmez	,689		
Faktör 2 - Sıkı Denetim/Kontrol		22,441	,856
Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek ister	,695		
Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olur	,655		
Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karışır	,679		
Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edemez	,615		
Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmez	,585		
Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verir	,698		
Geç saatlere kadar oturmama izin vermez	,565		
Arkadaşlarımla geç saate kadar dışarıda kalmama izin vermez	,650		
Boş zamanlarımı nasıl değerlendireceğime karışır	,605		
Hangi saatte hangi arkadaşımın buluşacağını bilmek ister	,514		
Arkadaşlarımla dışarı çıkmama nadiren izin verir	,615		

Açıklanan Varyans: 49,683 KMO: 0,926 Bartlett Testi, $p < ,000$

Tablo 3. Baba Ebeveynlik Boyutları ve Ölçekleri

Faktör ve Ölçekler	Faktör Yüğü	Varyansın Açıklanma Oranı	Cronbach Alfa
Faktör 1 - Kabul/İgi		29,283	,917
Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşur	,778		
Nasıl davranacağım ya da ne yapacağım konusunda bana hep yararlı fikirler verir	,766		
Sorunlarım olduğunda onları daha açık bir şekilde görmemde hep yardımcı olur	,812		
Sorunlarımı çözmemde destek olur	,792		
Sevgi ve yakınlığına her zaman güvenirim	,762		
Hiçbir zaman fazla yakın bir ilişkimiz yoktur	,744		
Bir problemim olduğunda ona anlatmaktansa, kendime saklamayı tercih ederim	,625		

Onunla birbirimize çok bağlıyız	,771		
Onun düşüncelerine ters gelen bir şey yaptığımda suçlamaz	,439		
Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlar	,752		
Hiçbir zaman benim ne hissettiğimle ya da ne düşündüğümle gerçekten ilgilenmez	,707		
Faktör 2 - Sıkı Denetim/Kontrol		21,162	,849
Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek ister	,702		
Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olur	,645		
Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karışır	,688		
Onunkinden farklı bir görüşe sahip olmama genellikle tahammül edemez	,575		
Kurallarına aykırı davrandığımda beni kolaylıkla affetmez	,564		
Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verir	,628		
Geç saatlere kadar oturmama izin vermez	,584		
Arkadaşlarımla geç saate kadar dışarıda kalmama izin vermez	,650		
Boş zamanlarımı nasıl değerlendireceğime karışır	,646		
Hangi saatte hangi arkadaşımı buluşacağımı bilmek ister	,531		
Arkadaşlarımla dışarı çıkmama nadiren izin verir	,574		

Açıklanan Varyans: 50,444 KMO: 0,924 Bartlett Testi, p < ,000

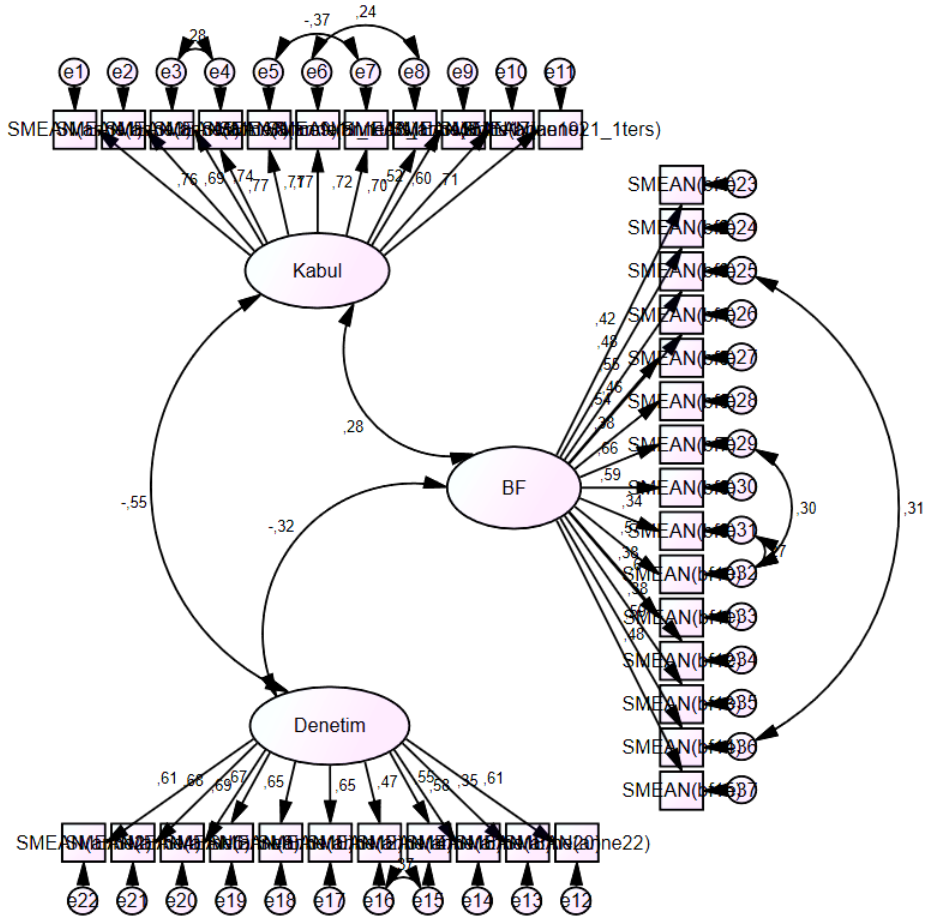
Bilinçli farkındalık ölçeği (BİFÖ), 15 maddelik ölçek olup Brown ve Ryan (2003) tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışmada bu ölçek Özyeşil vd.'nin (2011) Türkçe'ye uyarlanmış haliyle yer verilmiştir. Güvenilirlik ve geçerlilik açısından bakıldığında BİFÖ, Cronbach alfa değeri 0,83, KMO değeri ise 0,857 olduğu bulunmuştur. BİFÖ değerlerinin güvenilirlik ve geçerlilik değerlerini yüksek oranda karşıladığı görülmüştür.

5.3. Yapısal Eşitlik Analizleri

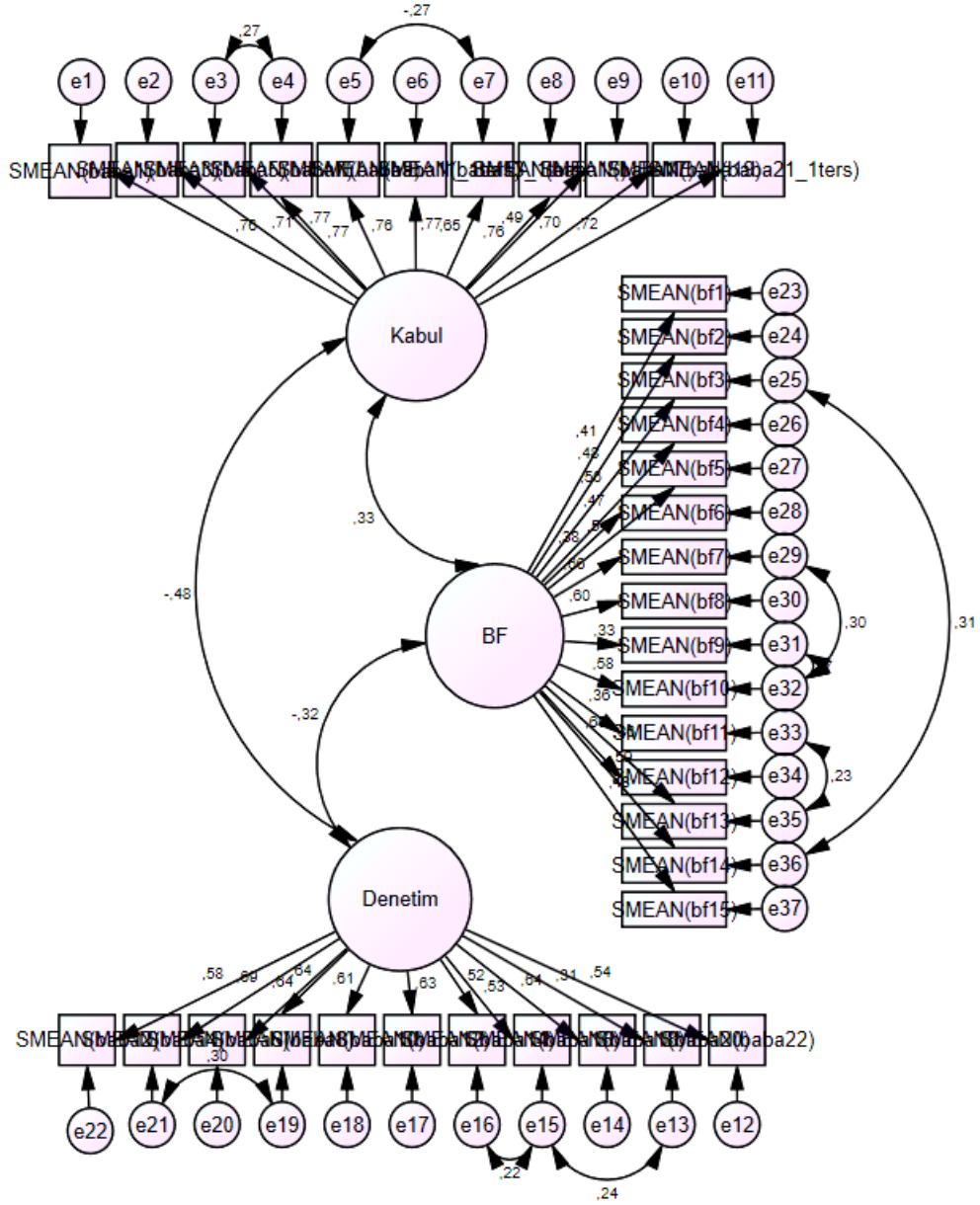
Doğrulamalı faktör analizi 37 maddelik üç faktör üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu faktörler sıkı denetim/kontrol, kabul/ilgi ve bilinçli farkındalıktır. Söz konusu üç alt ölçeğe yönelik yapısal eşitlik analizleri yapılırken hem anneye hem de babaya yönelik verilen yanıtlar ayrı ayrı analize tabi tutulmuştur. İlk olarak model uyum iyiliği değerlerine bakılmıştır. Model uyum iyiliği indeksiyle verilerin modelle uyumlu olup olmadığı incelenmiştir. Analizde daha güvenilir sonuçlar için sekiz uyum indeksi kullanılmıştır. Tablo 4'de hem anneye hem babaya ait değerler incelendiğinde yeterli uyum iyiliği kriterlerini karşıladığı görülmektedir.

Tablo 4. Anne-Baba Model Uyum İndeksi

Model Uyum Endeksleri	Önerilen Kriterler	Kabul Edilebilir Kriterler	Anne Varsayılan model	Baba Varsayılan model
Ki Kare/DF	1:3	3:5	1,776	1,982
CFI	≥ 0.95	$0.95 \geq 0.90$,90	,90
GFI	≥ 0.90	$0.90 \geq 0.80$,849	,837
AGFI	≥ 0.90	$0.90 \geq 0.80$,828	,815
PCFI	≥ 0.80		,830	,806
IFI	≥ 0.90	-	,90	,90
PCLOSE	≥ 0.05	-	,767	,074
RMSEA	< 0.05	$0.05 \geq 0.10$,048	,054



Şekil 2. Anne Doğrulayıcı Faktör Analizi



Şekil 3. Baba Doğrulayıcı Faktör Analizi

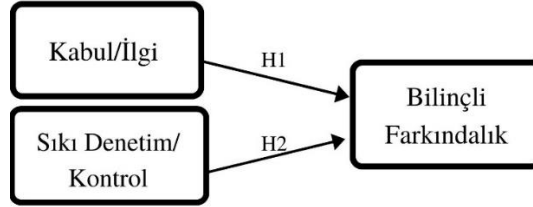
5.4. Çocuk Yetiştirme Stilleri

Araştırmada kabul/ilgi ve denetim/kontrol boyutları ebeveynler açısından ayrı ayrı incelenmiştir. Annenin ebeveynlik stillerinden kabul/ilgi boyutunun ortalaması 3,91, denetim/kontrol boyutunun ortalaması ise 2,42 olduğu saptanmıştır. Babanın ebeveynlik stillerinden kabul/ilgi boyutunun ortalaması 3,49, denetim/kontrol boyutunun ortalaması ise 2,39 olduğu bulunmuştur. Ebeveynlik stilleri açısından annenin babaya oranla katılımcılar üzerinde daha etkili olduğu görülmektedir.

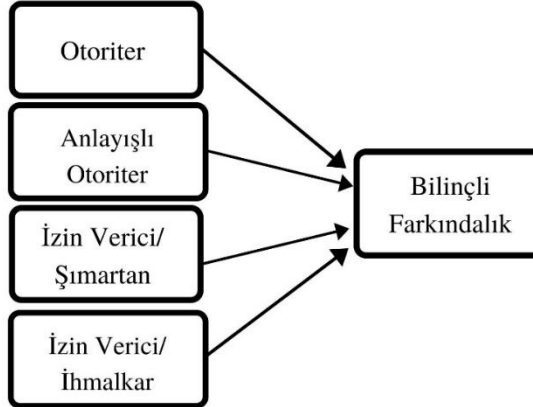
Yapılan çalışmada kabul/ilgi ve denetim/kontrol boyutlarından dört temel çocuk yetiştirme stili (otoriter, anlayışlı/otoriter, izin verici/şımartan ve izin verici/ihtimalkar) oluşturulmuştur. İki boyutun medyanları göz önünde bulundurularak oluşturulan boyutlar anne ve baba için ayrı ayrı incelenmiştir. İlk olarak kabul/ilgi boyutuyla denetim/kontrol boyutunun medyanı bulunmuştur. Bu boyutlar sırasıyla annenin 4,09 ve 2,33, babanın ise 3,06 ve 2,27 olduğu saptanmıştır. Bu medyanlar doğrultusunda

denetim/kontrol boyutuyla kabul/ilgi boyutunun medyanlarından yüksek olanları açıklayıcı/otoriter, düşük olanları ise izin verici/ihmalkar olarak sınıflandırılmıştır. Medyanları denetim/kontrol boyutu yüksek olup kabul/ilgi boyutunun düşük olanlar otoriter olarak sınıflandırılmıştır. Denetim/kontrol boyutu düşük ve kabul/ilgi boyutu yüksek olanlar ise izin verici/şımartan olarak gruplandırılmıştır. Annelerin yaklaşık olarak sırasıyla %34'ü izin verici/şımartan, %31'i otoriter, %19'u açıklayıcı/otoriter ve %16'sı izin verici/ihmalkar olduğu bulunmuştur. Babaların ise yaklaşık olarak sırasıyla %35'i otoriter, %31'i izin verici/şımartan, %19'u açıklayıcı/otoriter ve %15'i izin verici/ihmalkar olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda genel olarak ebeveynlerin izin verici/ihmalkar olmadığı dolayısıyla ebeveynlerin çoğunluğunun çocuklarıyla ilgilendiği bulunmuştur. En yüksek çıkan sonuçlar ise otoriter ve izin verici/şımartan grupları olmuştur. Çoğunluk olarak annelerin babalara göre daha ilgili, babaların ise annelere oranla daha otoriter olduğu görülmüştür. Fakat iki grup arasındaki oran farkı azdır. Bu durum ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilinde ya denetim/kontrol ya da kabul/ilgi boyutunu ağırlıklı olarak uyguladığını vurgulamaktadır. Her iki boyutun yüksek olduğu açıklayıcı/otoriter grubu ise hem anne hem baba açısından üçüncü sırada yer almaktadır. Ebeveynlerin %19'u bu grubun içinde yer almaktadır.

5.5. Araştırma Hipotezleri



Şekil 4. Ebeveyn Tarzı Modeli



Şekil 5. Çocuk Yetiştirme Stilleri Modeli

Ebeveynlik boyutlarının bilinçli farkındalık üzerindeki etkisinin olup olmadığı analiz edilmiştir. Analiz sonucunda hem anne hem babanın ebeveynlik boyutlarının üniversite tercih sürecinde bilinçli farkındalık üzerinde etkisi olduğu bulunmuştur. Her iki ebeveynin kabul/ilgi boyutunda bilinçli farkındalığı olumlu yönde etkilerken, sıkı denetim/kontrol boyutunda negatif yönde etkilemektedir. Bu durum ebeveynlerinin kabul/ilgisi yüksekken çocuklarının bilinçli olarak üniversite tercihi yaptığını göstermektedir. Ebeveynlerin sıkı denetim/kontrolü yüksek olduğunda ise çocukların daha az bilinçli şekilde üniversite tercihini yaptığı saptanmıştır.

Tablo 5. Anne Ebeveynlik Boyutlarının Bilinçli Farkındalık Üzerine Etkisi

Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-istatistiği	Sig.
Sabit	3,533		10,943	,000
Kabul/İlgi	,168		2,919	,004
Sıkı Denetim/Kontrol	-,170		-2,844	,005
$R^2=,085$, $F=15,532$, $P=,000$				

Tablo 6. Baba Ebeveynlik Boyutlarının Bilinçli Farkındalık Üzerine Etkisi

Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-istatistiği	Sig.
Sabit	3,416		13,205	,000
Kabul/İlgi	,210		4,360	,000
Sıkı Denetim/Kontrol	-,154		-2,721	,007
$R^2 =,116$, $F=21,972$, $P=,000$				

Gerçekleştirilen çalışmada çocuk yetiştirme stilleri açısından üniversite seçiminde bilinçli farkındalığa etkisi incelenmiştir. Analiz sonucunda çocuk yetiştirme stillerinde annenin çocuğun bilinçli farkındalıkla üniversite seçiminin anlamlı olduğu bulunmuştur. Özellikle izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkar değişkenlerinin bilinçli farkındalığı olumlu ve anlamlı olarak etkilediği bulunmuştur. Fakat anlayışlı otoriter olan annenin çocuğun üniversite seçiminde bilinçli farkındalığına anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Ayrıca babanın da çocuk yetiştirme stillerinin çocuğun bilinçli farkındalığı üzerine etkisinin olumlu ve anlamlı olduğu saptanmıştır. Anlayışlı otoriter, izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkar değişkenlerinin olumlu ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Her iki ebeveynde de çocuk yetiştirme stillerinden otoriterde bilinçli farkındalığı olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur.

Tablo 7. Anne Çocuk Yetiştirme Stillерinin Bilinçli Farkındalık Üzerine Etkisi

Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-istatistiği	Sig.
Sabit	3,561		46,735	,000
Otoriter	-,185	,4643	-3,452	,001
Anlayışlı Otoriter	,050	,3896	,822	,412
İzin Verici/Şımartan	,278	,4731	4,481	,000
İzin Verici/İhmalkar	,117	,3719	1,961	,041
$R^2=,061$, $F=7,279$, $P=,000$				

Tablo 8. Baba Çocuk Yetiştirme Stillерinin Bilinçli Farkındalık Üzerine Etkisi

Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-istatistiği	Sig.
Sabit	3,487		49,164	,000
Otoriter	-,267	,4771	-5,088	,000
Anlayışlı Otoriter	,140	,3919	2,410	,016
İzin Verici/Şımartan	,350	,4643	5,895	,000
İzin Verici/İhmalkar	,147	,3580	2,559	,011
$R^2=,094$, $F=11,627$, $P=,000$				

Araştırma başlangıcında katılımcılara üniversite seçimini bilinçli bir şekilde yapıp yapmadıkları sorulmuştur. Analiz sonucunda katılımcıların %40'a yakını bilinçli bir şekilde tercih yaptığını belirtmiştir. Yapılan analize ek olarak üniversite tercihinin, ebeveynlik boyutları ve bilinçli farkındalığın bir etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonunda her iki ebeveynde de sıkı denetim/kontrol boyutunun üniversite tercihinin anlamlı bir şekilde etkilemediği bulunmuştur. Fakat kabul/ilgiyle çocuğunu yetiştiren ebeveynlerin üniversite tercihinin olumlu ve anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Ayrıca bilinçli farkındalığa sahip bireylerin üniversite tercihinin bilinçli olarak yaptığını bulunmuştur (Bakınız Tablo 9).

Tablo 9. Anne Ebeveynlik Boyutlarının Üniversite Seçiminde Bilinçlilik Üzerine Etkisi

	Değişken	Katsayı	Std. Hata	t-istatistiği	Sig.
Anne Kabul/İlgi	Sabit	3,597		21,928	,000
	Tercih Bilinci	,109	1,032	2,019	,044
$R^2=,012$, $F=4,075$, $P=,044$					
Baba Kabul/İlgi	Sabit	3,044		16,149	,000
	Tercih Bilinci	,136	1,032	2,528	,012
$R^2=,019$, $F=6,393$, $P=,012$					
Bilinçli Farkındalık	Sabit	3,328		20,863	,000
	Tercih Bilinci	,159	1,032	2,956	,003
$R^2=,025$, $F=8,737$, $P=,003$					

Yapılan araştırmada hem anne hem de babanın kabul/ilgi ve sıkı denetim kontrol değişkenlerinin katılımcıların bilinçli farkındalık açısından farklılığı olup olmadığı incelenmiştir. Bunun için bağımsız t-test kullanılmıştır. Analiz sonucunda hem anne hem babanın ebeveynlik boyutları bakımından anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Sonuç olarak anne ve babanın ebeveynlik boyutlarından sıkı denetim/kontrol ile kabul/ilgi boyutları arasında farklılık olduğu saptanmıştır.

Tablo 10. Bilinçli Farkındalık Değişkeni Bakımından Ebeveyn Boyutlarının T-test Sonuçları

	Değişkenler	Ortalama	Std. Sapma	t-istatistiği	P
	Bilinçli Farkındalık	3,7813	,80599	86,38	0,00
Anne	Sıkı denetim/Kontrol	2,4168	,79428	87,57	0,00
	Kabul/İlgi	3,9161	,82341	56,02	0,00
Baba	Sıkı denetim/Kontrol	2,3861	,80515	54,56	0,00
	Kabul/İlgi	3,4917	,94634	67,93	0,00

Çalışmada hem anne hem de babanın çocuk yetiştirme stillerinin bilinçli farkındalık açısından farklılığı olup olmadığı incelenmiştir. Bunun için Anova kullanılmıştır. Analiz sonucunda gruplar arasında ve içinde hem anne ($F=7,279$, $p>0,00$) hem babanın ($F=11,627$, $p>0,00$) çocuk yetiştirme stilleri arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir (Bakınız Tablo 11). Anne çocuk yetiştirme stilleri analizine göre, izin verici/şımartan çocuk yetiştirme stiline otoriter ve açıklayıcı/otoriter çocuk yetiştirme stiline anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. İzin verici/ihmkar anne çocuk stiline ise hiçbir çocuk yetiştirme stiliyle anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca otoriter ile açıklayıcı/otoriter çocuk yetiştirme stili arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Baba çocuk yetiştirme stilleri analizine göre ise, sadece izin verici/ihmkar ile açıklayıcı/otoriter çocuk yetiştirme stili arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 11. Bilinçli Farkındalık Bakımından Çocuk Yetiştirme Stillerinin ANOVA Sonuçları

	Çocuk Yetiştirme Stilleri	Ortalama	Boyutlar	df	F	P
Anne	İzin Verici/Şımartan	4,0350	Gruplar arası	3	7,279	0,0
	İzin Verici/İhmalkar	3,8148	Gruplar içi	335		
	Anlayışlı Otoriter	3,6633				
	Otoriter	3,5607				
Baba	İzin Verici/Şımartan	4,0949	Gruplar arası	3	11,627	0,0
	İzin Verici/İhmalkar	3,8175	Gruplar içi	335		
	Anlayışlı Otoriter	3,7754				
	Otoriter	3,4871				

Katılımcıların üniversite ve bölüm seçimi bilinçli farkındalık açısından incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunun üniversite tercihinden pişmanlık duymadığı, yeniden tercih hakkı olsa aynı üniversiteyi seçeceği ifade edilmiştir. Ayrıca katılımcılar seçtikleri bölümün ileriki seçeceği meslekle aynı doğrultuda olacağını belirtmiştir (Bakınız Tablo 10).

Tablo 12. Üniversite ve Bölüm Seçiminin Bilinçli Farkındalık Açısından Farklılığı

		Ortalamalar	Boyutlar	df	F	P
Üniversite tercihinden pişmanlık	Katılıyorum	3,5482	Gruplar arası	2	6,279	0,002
	Emin Değilim	3,7533	Gruplar içi	327		
	Katılmıyorum	3,9949				
Yeniden tercih hakkı olsa aynı üniversiteyi seçme	Evet	3,9692	Gruplar arası	2	3,026	0,050
	Emin Değilim	3,8137	Gruplar içi	330		
	Hayır	3,6531				
Mezun olduktan sonra bölümünden farklı bir mesleğe yönelebilmek görüşü	Katılıyorum	3,6872	Gruplar arası	2	3,245	0,040
	Emin Değilim	3,7490	Gruplar içi	330		
	Katılmıyorum	3,9765				

Katılımcıların üniversite ve bölüm seçimi ebeveynlik tarzı açısından incelendiğinde katılımcıların anne ve babası kabul/ilgi boyutunda olan bireylerin üniversite ve bölüm seçiminde anlamlı olduğu bulunmuştur. Kabul/ilgi boyutunda ebeveynlere sahip olan bireylerin çoğunluğu üniversite ve bölüm seçiminden pişmanlık duymadığını ifade etmiştir. Ayrıca bu bireylerin yeniden tercih hakkı olsa bölümü yeniden seçeceğini belirtmiştir. Yeniden üniversite seçim hakkı olsa çoğunluk sırasıyla emin olmadığı ve aynı üniversite seçme olduğu bulunmuştur. Katılımcıların çoğunluğu seçtikleri bölümden mezun olduktan sonra bölümle alakalı mesleğe yönelebileceklerini ve tercih ettikleri bölümün ileride yapmak istedikleri meslekle aynı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 13. Üniversite ve Bölüm Seçiminin Annenin Ebeveyn Tarzı Açısından Farklılığı

	Ebeveynlik Tarzı		Ortalamalar	Boyutlar	Df	F	P
Üniversite tercihinden pişmanlık	Kabul/ilgi	Katılıyorum	3,7112	Gruplar arası	2	2,916	0,050
		Emin değilim	3,9117				
		Katılmıyorum	4,0311	Gruplar içi	327		
Bölüm tercihinden pişmanlık	Kabul/ilgi	Katılıyorum	3,482	Gruplar arası	2	7,154	0,001
		Emin değilim	3,8173				
		Katılmıyorum	4,0262	Gruplar içi	329		
Yeniden tercih hakkı olsa aynı üniversiteyi seçme	Kabul/ilgi	Evet	4,0127	Gruplar arası	2	8,038	0,000
		Emin değilim	4,0477				
		Hayır	3,6627	Gruplar içi	330		
Yeniden tercih hakkı olsa aynı bölümü seçme	Kabul/ilgi	Evet	4,0435	Gruplar arası	2	6,500	0,002
		Emin değilim	3,8773				
		Hayır	3,5907	Gruplar içi	331		
Tercih edilen bölümle ileriki mesleğin aynı olma görüşü	Kabul/ilgi	Katılıyorum	4,0537	Gruplar arası	2	5,405	0,005
		Emin değilim	3,8644				
		Katılmıyorum	3,6807	Gruplar içi	331		
Mezun olduktan sonra bölümünden farklı bir mesleğe yönelebilmek görüşü	Kabul/ilgi	Katılıyorum	3,6701	Gruplar arası	2	7,700	0,001
		Emin değilim	3,9921				
		Katılmıyorum	4,0998	Gruplar içi	330		

Tablo 14. Üniversite ve Bölüm Seçiminin Babanın Ebeveyn Tarzı Açısından Farklılığı

	Ebeveynlik Tarzı		Ortalamalar	Boyutlar	Df	F	P
Üniversite tercihinden pişmanlık	Kabul/ilgi	Katılıyorum	3,2987	Gruplar arası	2	3,566	0,029
		Emin değilim	3,4561				
		Katılmıyorum	3,6890	Gruplar içi	327		
Bölüm tercihinden pişmanlık	Kabul/ilgi	Katılıyorum	3,1750	Gruplar arası	2	5,284	0,006
		Emin değilim	3,3390				
		Katılmıyorum	3,6284	Gruplar içi	329		
Yeniden tercih hakkı olsa aynı üniversiteyi seçme	Kabul/ilgi	Evet	3,5777	Gruplar arası	2	6,987	0,001
		Emin değilim	3,6343				
		Hayır	3,2164	Gruplar içi	330		
Yeniden tercih hakkı olsa aynı bölümü seçme	Kabul/ilgi	Evet	3,6107	Gruplar arası	2	5,078	0,007
		Emin değilim	3,4693				
		Hayır	3,1426	Gruplar içi	331		
Tercih edilen bölümle ileriki mesleğin aynı olma görüşü	Kabul/ilgi	Katılıyorum	3,6603	Gruplar arası	2	9,483	0,000
		Emin değilim	3,5108				
		Katılmıyorum	3,0856	Gruplar içi	331		
Mezun olduktan sonra bölümünden farklı bir mesleğe yönelebilmek görüşü	Kabul/ilgi	Katılıyorum	3,2881	Gruplar arası	2	3,836	0,023
		Emin değilim	3,5673				
		Katılmıyorum	3,6287	Gruplar içi	330		

6. Sonuç

Hazırlık sınıfı öğrencileriyle yapılan araştırmada üniversite seçiminde her iki ebeveynin öğrencilerin bilinçli farkındalığı etkileyip etkilemediği ve farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma öncelikle ebeveynlik stillerini kabul/ilgi ve denetim/kontrol boyutu olarak ikiye ayırmıştır. Bu boyutların anne ve babanın bilinçli farkındalık üzerindeki etkisi ve farklılığı incelenmiştir. Katılımcılar annenin babaya nazaran kabul/ilgi boyutunun ortalamasının denetim/kontrol boyutunun ortalamasından yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum katılımcıların ebeveynlik stilleri açısından annenin babaya göre katılımcılar üzerinde etkisinin fazla olduğunu göstermektedir. Bilinçli farkındalık açısından annenin ve babanın kabul/ilgi ve denetim/kontrol boyutlarının katılımcı üzerinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca hem annenin hem babanın kabul/ilgi ve denetim/kontrol boyutlarının bilinçli farkındalık üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Analiz sonucunda kabul/ilgi boyutunun bilinçli farkındalığı olumlu yönde etkilerken denetim/kontrol boyutunun olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir.

Kabul/ilgi ve denetim/kontrol boyutlarının matrisiyle oluşan çocuk yetiştirme stillerinin (otoriter, anlayışlı otoriter, izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkar) bilinçli farkındalığı etkileyip etkilemediği ve farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Hem annenin hem babanın çocuk yetiştirme stillerinin bilinçli farkındalık üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmıştır. Analiz sonucunda annenin izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkar bilinçli farkındalığı olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Anlayışlı otoriter çocuk yetiştirme stiline herhangi bir etkisinin bulunmadığı görülmüştür. Babanın ise anlayışlı otoriter, izin verici/şımartan ve izin verici/ihmalkar bilinçli farkındalığı olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Her iki ebeveynde de otoriter çocuk yetiştirme stiline bilinçli farkındalığı olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur. Böylece araştırma sonunda kabul/ilgi boyutu ve sıkı denetim/kontrol boyutlarından oluşan çocuk yetiştirme stillerinin birbirini desteklediği bulunmuştur. Farklılık analizi sonucunda gruplar arasında hem annenin hem babanın çocuk yetiştirme stillerinin öğrencinin üniversite seçiminin bilinçli farkındalığında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Annenin izin verici/şımartan yetiştirme stiline otoriter ve anlayışlı otoriter çocuk yetiştirme stiline göre farklı olduğu görülmüştür. Baba açısından ise sadece izin verici/ihmalkar ile açıklayıcı/otoriter çocuk yetiştirme stili arasında farklılık bulunmamıştır.

Araştırma sonuçları, önceki araştırmaların sonuçlarını desteklerken bazı farklılıkları ortaya koymuştur. Özellikle otoriter çocuk yetiştirme stiline yetişen bireylerin sosyal, akademik gelişimi kültür, etnik gibi etkenlerden dolayı farklı sonuçlar göstermektedir (Dornbusch ve diğerleri, 1987; Pearson & Rao, 2003). Türkiye’de gerçekleştirilen bu çalışmada otoriter çocuk yetiştirme stiliyle büyüyen bireylerin bilinçli farkındalığı olumsuz yönde etkilediği bulunmuştur. Bu durum bireyin, aileden gördüğü baskı ve kontrolden dolayı gelecekte vereceği kararlarında bilinçli bir şekilde yapamadığı görülmüştür. Üniversite seçiminde bilinçli farkındalık anlayışlı otoriter çocuk yetiştirme stiliyle büyüyen gençlerin anne açısından değil baba açısından anlamlılık bulunmuştur. Anlayışlı otoriter babanın bireyin bilinçli farkındalığını olumlu yönde etkilemesi, önceki araştırmalarla desteklenmektedir (Spera, 2005; Gagnon ve diğerleri, 2014). Önceki araştırmaların aksine izin verici çocuk yetiştirme stillerinde büyüyen bireylerin bilinçli farkındalığı olumlu ve anlamlı etkilenmiştir. Önceki araştırmalarda izin verici boyutunda yetişen bireylerin sorumluluk almaktan kaçınan ve öz kontrolünde sıkıntı yaşayan bireyler olduğu bulunmuştur (Spera, 2005; Sümer, 2012). Araştırma ise üniversite seçimi bilinçli farkındalığı sahip olarak diğer boyutlara nazaran daha bilinçli şekilde tercihlerini gerçekleştirmektedir. Özellikle izin verici/şımartan çocuk yetiştirme stiliyle büyüyen bireylerin bilinçli farkındalığının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bilinçli farkındalığı geçmiş ve şu anki deneyimlerin etkileşimli, önyargısız ve objektif olarak tanımlanmıştır. Bireylerin üniversite seçimi bilinçli bir şekilde yapabilmeleri için ailesinin görüş, tutum veya deneyimlerinin yoğun yönlendirmesiyle değil kendi deneyimleri ve düşünce yapısıyla gerçekleştirme gerektiği bulunmuştur. Özellikle sıkı denetim/kontrolün az ve kabul/ilgi yüksek ebeveynlik tarzıyla yetişen bireylerin istediği bölümden memnun olduğundan dolayı akademik başarısının yüksek ve dolayısıyla meslek seçiminde mutlu olacağı söylenebilir. Bundan dolayı izin

verici/şımartan boyutunun bu olumlu etkilerinden dolayı “şımartan” kelimesinden ziyade “özgürleştirici” olması gerekmektedir.

Araştırmanın bazı sınırlılıkları ve önerileri bulunmaktadır. Öncelikle araştırma İzmir'de bulunan bir üniversitenin hazırlık sınıfı öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Farklı bir ilde veya ülkede yapılacak bir araştırmada farklı sonuçlar gözlemlenebilir. Veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi kullanılmasından dolayı çalışma kesitseldir. Başka veri toplama yöntemleriyle araştırma geliştirilebileceğinin yanı sıra çalışma boylamsal olarak gerçekleştirilebilir. Değişkenlerin seçimi açısından ebeveynlik tarzı ve çocuk yetiştirme stilinde sadece bilinçli farkındalık değişkeni göz önünde bulundurulmuştur. Başka değişkenler, aracı değişkenler veya moderatör değişkenler de eklenerek çalışma geliştirilebilir.

Kaynakça

- Ali, M. M. (2020). Examination of the predictive power of flourishing based on parenting styles and mindfulness. *Archives of Pharmacy Practice*, 11(1), 114-121. Erişim adresi: <https://link.gale.com/apps/doc/A625408414/HRCA?u=anon~575000d8&sid=googleScholar&xid=8d9d7098>
- Asthana, A. N. (2021). Effectiveness of mindfulness in business education: Evidence from a controlled experiment. *The International Journal of Management Education*, 19(2), 1-13. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2021.100492>
- Azila-Gbettor, E. M., Mensah, C., Atatsi, E. A., & Abiemo, M. K. (2021). Predicting students' engagement from hope and mindfulness. *Journal of Applied Research in Higher Education, ahead-of-print*(ahead-of-print), 1-16. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1108/JARHE-02-2021-0068>
- Bacanlı, F., Eşici, H., & Özünlü, M. B. (2013). Kariyer karar verme güçlüklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 198-211.
- Baer, R. A., Smith, G. T., Hopkins, J., Krietemeyer, J., & Toney, L. (2006). Using self-report assessment methods to explore facets of mindfulness. *Assessment*, 13(1), 27-45. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/1073191105283504>
- Bakır, V. & Büyükgöze-Kavas, A. (2021). Çocukların kariyer gelişiminde ebeveyn desteği ve sosyo-demografik özelliklerin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 119-136.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child development*, 37(4), 887-907.
- Bingöl, D. (2006). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Arıkan Yayın.
- Brown, K. W. & Ryan, R. M. (2003). The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 822-848.
- Buri, J. R., Louiselle, P. A., Misukanis, T. M., & Mueller, R. A. (1988). Effects of parental authoritarianism and authoritative on self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 14(2), 271-282.
- Büyükeskil, M. (2021). *Üniversite öğrencilerinde dürtüsellik ve ebeveynlik biçimlerinin flört şiddetine yönelik tutumu yordaması* (Doktora tezi). Ulusal tez merkezi veri tabanından erişildi (702274).
- Chambers, R., Gullone, E., & Allen, N. B. (2009). Mindful emotion regulation: An integrative review. *Clinical Psychology Review*, 29(6), 560-572. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.06.005>
- Chao, R. K. (1994). Beyond parental control and authoritarian parenting style: Understanding Chinese parenting through the cultural notion of training. *Child Development*, 65, 1111-1119.
- Darling, N. & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-49

- Demirel, H., Demirel, E., & Düşükcan, M. (2012). Yaşam amaçları ve meslek seçimi: Üniversite öğrencileri örneği. *I. Ulusal Ünye İ.İ.B.F. İşletmecilik Sempozyumu*, 325-336.
- Dornbusch, S. M., Ritter, P. L., Leiderman, P. H., Roberts, D. F., & Fraleigh, M. J. (1987). The relation of parenting style to adolescent school performance. *Child development*, 58(5), 1244-1257.
- Fino, E., Martoni, M., & Russo, P. M. (2021). Specific mindfulness traits protect against negative effects of trait anxiety on medical student wellbeing during high-pressure periods. *Advances in Health Sciences Education*, 26(3), 1095-1111. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1007/s10459-021-10039-w>
- Fondevila-Gascón, J.-F., & del Olmo-Arriaga, J.-L. (2012). Empirical research about information and communication sources in the university selection. *ICERI2012 Proceedings. IATED*, 6193-6201.
- Gagnon, S. G., Huelsman, T. J., Reichard, A. E., Kidder-Ashley, P., Griggs, M. S., Struby, J., & Bollinger, J. (2014). Help me play! Parental behaviors, child temperament, and preschool peer play. *Journal of Child and Family Studies*, 23(5), 872-884.
- Galles, J., Lenz, J., Peterson, G. W., & Sampson Jr., J. P. (2019). Mindfulness and decision-making style: Predicting career thoughts and vocational identity. *The Career Development Quarterly*, 67(1), 77-91. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1002/cdq.12164>
- Germer, C. K., Siegel, R. D., & Fulton, P. R. (2013). *Mindfulness and psychotherapy*. The Guilford Press.
- Güngör, D. (2000). *Bağlanma Stillerinin ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Anababalık Stillerinin Rolü*. (Doktora tezi). Ulusal tez merkezi veri tabanından erişildi (94599).
- Karababa, A. (2018). Ön ergenlerin umut düzeylerinin ebeveynlik stilleri açısından incelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 48-64.
- Korkut Owen, F. (2008). *Mesleki seçimleri etkileyen ana etmenler*, (R. Özyürek Ed). Kariyer Yolculuğu, 1-23, Ankara: Ulusal Ajans
- Korkut-Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö., & Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151.
- Kuzgun, Y. (1972). Ana-baba tutumlarının kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Kuzgun, Y. (1991). *Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi*, Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2004). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Le Compte, L., Le Compte, G., & Özer-S, A. (1978). Üç sosyo-ekonomik düzeyde Ankara'lı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: Bir ölçek uyarlaması. *Psikoloji Dergisi*, 1, 5-8.
- Levy, D. M., (1966). *Maternal overprotection*, New York: W. W. Norton & Company Yayıncılık.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family: Parent-child interaction. *Handbook of Child Psychology*, 4, 1-101.
- Manoku, E. (2016). A factorial analysis of information sources that influence university choice in Albania. *CBU International Conference Proceedings*, 4, 223-228. Erişim adresi: <https://doi.org/10.12955/cbup.v4.765>
- Mettler, J., Carsley, D., Joly, M., & Heath, N. L. (2019). Dispositional mindfulness and adjustment to university. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 21(1), 38-52. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1177/1521025116688905>
- Nanath, K., Sajjad, A., & Kaitheri, S. (2022). Decision-making system for higher education university selection: Comparison of priorities pre- and post-COVID-19. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 14(1), 347-365. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1108/JARHE-08-2020-0277>
- Nota, L., Ginevra, M. C., & Soresi, S. (2012). The career and work adaptability questionnaire (CWAQ): A first contribution to its validation. *Journal of adolescence*, 35(6), 1557-1569.

- Özyeşil, Z., Arslan, C., Kesici, Ş., & Deniz, M. E. (2011). Bilinçli farkındalık ölçeği'ni Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 224-235.
- Özyürek, R. (2013). *Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları: Çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları (1. baskı)*. Ankara: Nobel Akademi.
- Pearson, E., & Rao, N. (2003). Socialization goals, parenting practices, and peer competence in Chinese and English preschoolers. *Early Child Development and Care*, 173(1), 131-146.
- Savickas, M. L., & Jarjoura, D. (1991). The career decision scale as a type indicator. *Journal of Counseling Psychology*, 38(1), 85.
- Spera, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational psychology review*, 17(2), 125-146.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., & Dornbusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child development*, 65(3), 754-770. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1994.tb00781.x>
- Super, D. E., & Knasel, E. G. (1981). Career development in adulthood: Some theoretical problems and a possible solution. *British Journal of Guidance and Counselling*, 9(2), 194-201. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/03069888108258214>
- Sümer, N. (2012). Ana babalık ve bağlanma. Melike Sayıl ve Bilge Yağmurlu (Ed). Ana babalık: Kuram ve araştırma içinde (s.171-172). İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(4), 35-58.
- Tarrasch, R. (2019). Mindfulness for education students: addressing welfare as part of the professional training. *Educational Studies*, 45(3), 372-389. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/03055698.2018.1446337>
- Wiese, M., Jordaan, Y., & Van Heerden, C. H. (2010). Differences in the usefulness of communication channels, as experienced by gender and ethnic groups during their university selection process. *Communicatio: South African Journal for Communication Theory and Research*, 36(1), 112-129. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/02500160903525064>
- Yavuzer, H. (1994). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*. 1(3), 99-118.
- Yılmaz, Ç. & Çağlayan, İ. (2018). Ergenlerde akran zorbalığının ebeveynlik çeşitleri ve yaşanılan yer açısından karşılaştırılması. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 6(12), 82-102.